

Jaarverslag 2016 van het kloostermuseum Sint Bernardushof.

I. Tentoonstelling en lezing.

De wisselexpositie 2016 was gewijd aan het Watermanagement door de monniken van Aduard. Aan de orde kwam met name de rol die de monniken van het klooster Sint Bernardus hebben gespeeld bij de beheersing van het water tussen 1200 en 1600 en de wijze waarop ze, door het aanleggen van dijken, zijlen (sluizen), bruggen, wegen en het graven van sloten en kanalen de zee onder controle brachten en van een natuurlandschap een cultuurlandschap hebben gemaakt. Ook de wijze waarop al deze waterwerken werden beheerd –zo was de kellenaar van het klooster de schepper van het Aduarder zijlvest- kwam in de expositie aan de orde.

De expositiecommissie bestond uit Jantienus Bakker, Doede Westra, Saskia Treu en Cor Middendorp.

Marjan Brouwer, conservator van het museum van Franeker, heeft de commissie over de inrichting geadviseerd. Bij de tentoonstelling werd door Jantienus Bakker een expositieboekje geschreven met dezelfde titel als die van de tentoonstelling.

De opening vond plaats op 2 april en trok ongeveer 175 belangstellenden. De openingslezing werd verzorgd door prof. Dr. B.H. Westerink die sprak over het watermanagement voordat de monniken kwamen onder de titel '*Als twee druppels water*'.

De expositie werd bezocht door ruim 4600 bezoekers. Dankzij de dagelijkse inzet van het team van vrijwilligers kon voor alle bezoekers (die vooral in de weekenden het museum bezochten) een rondleiding door museum en Abdijkerk -de vroegere ziekenzaal van het klooster- worden verzorgd.

In het kader van de expositie sprak op 19 april Jan van den Broek over de waterhuishouding rond Aduard.

II. Het nieuwe Wonder van Aduard, in het bijzonder de installatie van de app "Aduard 3D".

Over de ontwikkeling van het nieuwe Wonder van Aduard en wat er van de oorspronkelijke plannen wel/niet kon worden gerealiseerd is in het jaarverslag van 2015 uitvoering bericht.

Het gereedkomen van de app "Aduard 3D" heeft, voor zover dat vanuit het museum was te beoordelen, na de opening op 19 september 2015 nog niet tot het verwachte grotere bezoekersaantal geleid. Veel bezoekers konden, om allerlei redenen, waarvan onbekendheid met het werken met tablet of smartphone wel de grootste was, niet goed met de app uit de voeten.

De zorg van het bestuur richtte zich voornamelijk op het afronden en op het onderhouden van elementen van het *Wonder van Aduard*. Het activeren van de restpunten die in 2015 aan de gemeente zijn aangeboden bleek in de praktijk toch niet goed te gaan. Zo bleek dat de maker van de kunstwerken (zuilen), Martin Borchert, zelf het onderhoud van zijn werk te verzorgen.

Ook raakten in de loop van 2016 al enkele van de zuilen beschadigd.

Om deze, en een aantal andere, problemen te bespreken is op 27 september een

gesprek gevoerd door 4 leden van het bestuur met de wethouder van Cultuur van Zuidhorn, de heer Bakker, en de heer Thalen, ambtenaar van de gemeente. In dat gesprek is toegezegd dat een aantal knelpunten zal worden opgenomen met de dienst Openbare Werken van de gemeente. Ook is de suggestie gedaan dat de gemeente een aantal tablets ter beschikking van het museum stelt, die aan bezoekers kunnen worden uitgeleend voor een wandeling langs de app.¹ Het museum zou deze tablets ook kunnen gebruiken voor een, door een vrijwilliger van het museum begeleide, wandeling langs de route van de app. Andere onderwerpen uit het gesprek met de gemeente komen verderop in dit jaarverslag aan de orde.

Met de verbeelding van de 3D-app was de maquette, die sinds 1997 in het museum stond opgesteld, verouderd. Vandaar dat het bestuur een nieuwe maquette heeft laten maken die gebaseerd is op deze nieuwe verbeelding. Daartoe kon gebruik worden gemaakt van de digitaal aangeleverde gegevens van A. Kooi, de maker van de app. Er is door de maakster, Cathelijn Huizer, aan de nieuwe maquette gewerkt en de planning is dat hij bij de opening van de tentoonstelling 2017 zal worden onthuld.

De nieuwe website, die het museum heeft gekregen na de opening van de app, en waarin ook de informatie over het gebruik van de app is opgenomen, is regelmatig bezocht.

III. Samenwerking met de stichting Zuiderpoort (het Rechthuis)

De in 2015 gestarte gesprekken met de stichting Zuiderpoort zijn voortgezet. De beide besturen hebben de intentie uitgesproken op termijn met één bestuur in één organisatie verder te willen.

Het bestuur van de Stichting Zuiderpoort Klooster Aduard heeft een bidbook opgesteld voor het herstel en de inrichting van het Rechthuis. Tot voor kort werden zij daarin begeleid door de KNHM.

De beide besturen richten zich conform “Het nieuwe Wonder van Aduard” van Daad B.V. op het kloostermuseum, de kerk (de oude ziekenzaal van het klooster), de wandeling langs de contouren van het klooster met de verbeelding m.b.v. de 3D-app en het Rechthuis met de waterexpositie.

In het bidbook is ook een projectplan opgenomen voor een permanente tentoonstelling, gewijd aan het water in het Nationaal Landschap Middag-Humsterland en het gebied ten zuiden daarvan onder de titel “Water in Middag-Humsterland”.

In het gesprek met de gemeente van 27 september heeft het bestuur de gemeente op de hoogte gebracht van deze ontwikkeling.

Met de vier erfgoedorganisaties van Aduard werd op 22 juni gesproken over de plannen van Sint Bernardus en Rechthuis. De erfgoedorganisaties vinden het een goede ontwikkeling.

Op 11 oktober heeft een gesprek plaatsgevonden waarbij namens het bestuur mevr. L. van Putten aanwezig was, alsmede enkele bestuursleden van de stichting Zuiderpoort, en namens de gemeente de wethouders Bakker en Stol en de heer

---

¹ Deze tablets zijn in maart 2017 daadwerkelijk ter beschikking van het museum gekomen.

Thalen. In dat gesprek zijn voornamelijk de plannen voor de ontwikkeling van het Rechthuis (renovatie en een permanente tentoonstelling) besproken.

De beide wethouders hebben in dit gesprek aangegeven dat zij het Kloostermuseum en het Rechthuis van belang vinden voor de gemeente Zuidhorn. De gemeente kan daarmee als belanghebbende aangemerkt worden.

IV. De Abdijkerk

Op 15 januari 2016 heeft de rijksoverheid de eigendom van de Abdijkerk overgedragen aan de stichting *Nationale Monumenten Organisatie, NMO*. In 2016 zijn er geen tekenen geweest die erop wijzen dat de NMO plannen heeft om wijzigingen aan te brengen in de bestaande verhoudingen wat betreft het gebruik van de Abdijkerk.

V. De vrijwilligersorganisatie

Onze vrijwilligers worden ouder en het is steeds lastiger om nieuwe vrijwilligers en bestuursleden te werven. Dat leidt tot zorgen over de toekomst van het museum, zorgen die het bestuur tijdens het gesprek op 27 september met de gemeente heeft gedeeld.

Werving van nieuwe vrijwilligers bleef een continue zorg. Na een eerste contact met de secretaris van het bestuur volgt een introductie in hun vrijwilligerstaak onder leiding van Rein van Eijk.

In het voorjaar van 2016 hebben de bestuursleden (de vrijwilligers werden over hen verdeeld) met elke vrijwilliger een individueel “bevindingsgesprek” gevoerd. Het doel van deze gesprekken was elke vrijwilliger de kans te geven zich te uiten over hun beleving van de vrijwilligerstaak, hun ergernissen aan te geven en suggesties te doen voor verbeteringen. De gesprekken waren vrijwillig, maar uiteindelijk is met alle vrijwilligers het gesprek gevoerd.

Vaak kwam terug dat de vrijwilligers het rondleiden als hun voornaamste taak zien en dat sommigen de bijkomende taken (koffie schenken, de winkelverkoop in het kasboek bijhouden) eerder als een last ervaren.

Naar aanleiding van een discussie hierover (waarin ook de optie van kortere openingstijden is besproken) werd besloten om te zoeken naar vrijwilligers met de specifieke taak van gastvrouw/-heer, die de rondleiders kunnen ontlasten van hun bijkomende taken. Dat is vooral door het (vaak) drukke bezoek in het weekend van belang.

Ook vonden velen de communicatie met het bestuur niet optimaal. Naar aanleiding van dit laatste is besloten dat de voorzitter elke maand een “nieuwsbrief” maakt, die aan alle vrijwilligers wordt rondgestuurd. Hiermee is in de zomer van 2016 een begin gemaakt onder de titel “Berichten van Hofstraat 45”.

Tijdens de zogeheten “plenaire”, de tweemaal in het jaar plaatsvindende vrijwilligersbijekomsten, is, naast de resultaten van de bevindingsgesprekken, gesproken over het invoeren van pinbetaling en van digitale roostering. Besloten is om niet over te gaan op digitale roostering, dit vanwege bezwaren van de vrijwilligerscoördinatoren, maar wel per 1 januari 2017 te starten met de mogelijkheid tot PIN-betaling m.b.v. de Rabo SmartPin.

Tot de traditionele samenkomsten van alle medewerkers van het museum behoorden de nieuwjaarsbijeenkomst, in 2016 op 3 januari, ditmaal in Zuiderpoort, de maaltijd in de vroege zomer in de tuin op 24 juni en de excursie na de sluiting van het seizoen op 19 november. De reis ging naar de abdij van de zusters trappistinnen van Koningsoord in Arnhem, die eerder in het jaar een bezoek aan ons museum hadden gebracht. We werden door de zusters zeer gastvrij ontvangen, kregen een rondleiding en mochten de Sext en de Noon bijwonen. Voor veel van onze vrijwilligers was het bezoek aan Koningsoord een hoogtepunt van een verder ook succesvol jaar.

VI. Externe contacten

Gemeente Zuidhorn.

De externe contacten waren in dit jaar vooral met de gemeente Zuidhorn, zoals al eerder is gememoreerd.

Naast de al genoemde onderwerpen is daar gesproken over de gevolgen die het opgaan van de gemeente Zuidhorn in de nieuwe gemeente Westerkwartier voor het museum zal hebben.

Via het Dagblad van het Noorden heeft het bestuur zich publiekelijk uitgesproken voor één gemeente voor het nationale landschap Middag Humsterland met Aduard in dezelfde gemeente omdat het dorp de toegangspoort tot het landschap is en er in de kloostertijd sterke banden bestonden met het landschap (het landbezit van het klooster).

De gemeentelijke herindeling heeft o.a. tot gevolg dat ons museum en het museum Wierdenland in één gemeente terecht zullen komen. Er moet worden nagedacht over de wijze waarop de musea verder kunnen samenwerken en op een gelijkwaardige manier worden behandeld.

Aduard.

Het museum heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de activiteiten van Open Monumentendag op 8 september 2016 toen Aduard als het zwaartepunt van OMD in de gemeente Zuidhorn Aduard was aangewezen.

Voor het eerst is samengesproken met de Algemene Vereniging van Dorpsbelangen te Aduard. Punten van overleg waren Aduard 825 dat in 2017 gevierd wordt en het bevorderen van de aandacht voor het museum in het dorp.

Met de wandelstichting werden de eerste voorbereidingen getroffen voor een wandeling tijdens de manifestatie Aduard 825 in Aduard en omgeving die in het teken zal staan van de kloostergeschiedenis

Hotel-restaurant Aduard en de Sint Bernardushof hebben samen een folder uitgegeven waarin bezoekers geattendeerd wordt op het monnikenmenu van het restaurant en de 3D app wandeling langs de contouren van het kloosterterrein.

Projecten

In samenwerking met Erfgoedpartners (Museumhuis) is een erfgoededucatieproject ontwikkeld, bestemd voor de leerlingen van groep 5 en 6.

De Sint Bernardushof heeft meegedaan aan het door het Prins Bernhard Cultuurfonds gesubsidieerde opgezette Digitaal museum Groningen. Beschrijving en foto van een tiental objecten uit de museumcollectie zijn aangeleverd. De objecten

zullen in het digitaal museum te zien zijn. Tevens is in het kader van het digitaal museum van het PBC een subsidie verkregen om een film te maken over de productie van de baksteen in de steenoven van het museum en over de betekenis van de baksteen in Groningen vanaf de Middeleeuwen. Deze film zal in 2017 gereed komen.